

УДК 351:373.5.091

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Шапоренко О.І.¹, Паращенко Л.І.²

¹ д.н.держ.упр., професор кафедри управлінських технологій, Університет економіки та права «КРОК»
м. Київ, вул. Табірна, 30-32, 03113, Україна
тел.: (044)-455-57-07, e-mail.: shaporenkoo@krok.edu.ua
ORCID: 0000-0003-4989-0721

² д.н.держ.упр., доцент, професор кафедри управлінських технологій, Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, вул. Табірна, 30-32, 03113, Україна
тел.: (044)-455-57-07, e-mail.: lidmilapl@krok.edu.ua
ORCID: 0000-0003-0613-2998, DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2018-52-140-147>

MECHANISMS OF STATE REGULATION OF FINANCIAL AND ECONOMIC ACTIVITY OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

O. Shaporenko¹, L. Paraschenko²

¹ doctor of science in public administration, professor of the department of management technologies,
«KROK» University, Kyiv, st. Tabirna, 30-32, 03113, Ukraine
tel.: (044)-455-57-07, e-mail.: shaporenkoo@krok.edu.ua
ORCID: 0000-0003-4989-0721

² doctor of science in public administration, associate professor, professor, department of management technologies,
«KROK» University, Kyiv, st. Tabirna, 30-32, 03113, Ukraine
tel.: (044)-455-57-07, e-mail.: lidmilapl@krok.edu.ua
ORCID: 0000-0003-0613-2998, DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2018-52-140-147>

Анотація. У сучасній постіндустріальній економічній системі вирішальним фактором розвитку стає інтелектуальний капітал, котрий формується під впливом освітньої діяльності. Освіта, насамперед вища, є фундаментом та гарантією прогресу суспільства. Високий рівень освіченості нації сприяє дієвості економічних і соціальних реформ, створює умови для прогресивної індивідуальної активності особистості. В українському суспільстві разом з усвідомленням важливості системи освіти відбувається визнання проблем, властивих цій сфері. В умовах зростаючих темпів і масштабів модернізації виробничої та інформаційної бази цивілізації, роль системи освіти в житті соціуму та людини постійно зростає. В наш час в українському суспільстві разом з усвідомленням важливості системи освіти відбувається широке визнання проблем, властивих цій сфері. За таких умов першочерговими постають завдання державного управління і державного регулювання в галузі освіти. Необхідною є якісна перебудова системи державного регулювання в освітній сфері, яка передбачає застосування сучасного інструментарію, методів і концепцій державного управління. Крім того, державне регулювання національної освіти є складним процесом з причини багатокладності й неоднозначності його об'єкта. Воно складається з взаємопов'язаних між собою певних цілей, завдань, методів і механізмів, які і складають інститут державного регулювання освіти, який цілком поєднується зі свободою діяльності. Нові мотиви у баченні державного управління, зумовлені переходом до ринкових відносин, призвели до певних змін у традиційній термінології науки державного управління, перерозподілу змісту понять. У статті визначено існуючі механізми державного регулювання фінансово-економічної діяльності вищих навчальних закладів та визначено механізм ціноутворення за навчання, як пріоритетний в умовах ринкових відносин.

Ключові слова: механізми державного регулювання, фінансово-економічна діяльність, вищі навчальні заклади, ціноутворення.

Формул.: 0; рис.: 0, табл.: 1, бібл.: 19

Annotation. In today's post-industrial economic system, the intellectual capital that forms under the influence of educational activity is the decisive factor in development. Education, above all higher, is the foundation and guarantee of the progress of society. The high level of education of the nation contributes to the effectiveness of economic and social reforms, creates conditions for the progressive individual activity of the individual. In the Ukrainian society, along with the awareness of the importance of the education system, recognizing the problems inherent in this area. With the growing pace and scale of modernization of the production and information base of civilization, the role of the education system in the life of society and man is constantly increasing. In our time, in the Ukrainian society, along with the awareness of the importance of the education system, there is widespread acceptance of the problems inherent in this sphere. Under such conditions, the tasks of state administration and state regulation in the field of education are of paramount

importance. Necessary is a qualitative restructuring of the state regulation system in the educational sphere, which involves the use of modern tools, methods and concepts of public administration. In addition, state regulation of national education is a complex process due to the complexity and ambiguity of its object. It consists of interrelated specific goals, tasks, methods and mechanisms, which constitute the institution of state regulation of education, which is fully combined with the freedom of action. New motives in the vision of public administration, due to the transition to market relations, led to certain changes in the traditional terminology of public administration science, redistribution of content concepts. The article defines the existing mechanisms of state regulation of financial and economic activity of higher educational institutions and determines the mechanism of pricing for training as a priority in the conditions of market relations.

Key words: *mechanisms of state regulation, financial and economic activity, higher educational establishments, pricing.*

Formulas: 0; fig.: 0, tabl.: 1, bibl.: 19

Постановка проблеми. Освітня діяльність вузів як багатофункціональна мікро-економічна система об'єктивно потребує системи управління, яка, в свою чергу, залежить від кваліфікованих рішень органів державного управління, нормативних документів, що визначають правові основи розвитку вузу як економічного суб'єкта ринкової системи.

Для дослідження фінансових та економічних засад системи управління освітньою діяльністю державних і приватних вузів необхідно уявлення про специфіку вищих навчальних закладів як економічних суб'єктів.

Необхідність удосконалення фінансово-економічних механізмів в системі управління освітньою діяльністю вузів пов'язана з проведеними в країні процесами реформування національної системи вищої освіти у зв'язку з її переходом в міжнародну систему вищої освіти. Виникає об'єктивна необхідність в реорганізації системи управління освітньою діяльністю вузу, в якій значне місце посідає фінансово-економічна система, покликана забезпечити стійкий розвиток і державних, і приватних вузів, як ділових підприємств, здатних здійснювати свою освітню діяльність на основі переважного позабюджетного фінансування.

Одним із найважливіших питань є роль держави у фінансуванні і контролі освіти. Економічний підхід, зорієнтований на досягнення економічної ефективності освіти, передбачає пошук оптимальних шляхів фінансування системи освіти, найоптимальнішого використання коштів

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різним аспектам проблеми

державного регулювання діяльності вищих навчальних закладів присвячені праці таких вчених, як Гаєвська Л. А. [4], Журавльова Ю.О [5], Колісніченко Н. М. [8], Крисюк С. В. [9], Мігус І. П. [11], Поступна О. В [13], Шумар Н. Л. [17], Яременко Л. М. [18] та інших.

Слід відзначити, що розглядаючи питання діяльності вищої освіти частіше обговорюються питання якості освіти, управління інноваційними процесами, управління кадрами, освітня політика, механізми державного управління освітою. Однак, сьогодні потребують також більш детального обговорення питання державного регулювання фінансово-економічної діяльності вищих навчальних закладів.

Формулювання цілей статті.

Розглянути існуючі механізми державного регулювання фінансово-економічної діяльності вищих навчальних закладів та визначити механізм ціноутворення за навчання, як пріоритетний в умовах ринкових відносин.

Виклад основного матеріалу дослідження. У відповідності до статті 3 Закону України «Про вищу освіту» сфера освіти має сприяти сталому розвитку суспільства шляхом підготовки конкурентоспроможного людського капіталу та створення умов для освіти протягом життя [1].

З огляду на специфіку формування ринкових відносин, національна система вищої освіти зосереджує свою увагу на «конструюванні» майбутніх фахівців як конкурентоспроможних працівників, які вміють засвоювати нові системи знань і створювати нові технології в різних сферах життєдіяльності людини.

Важливою умовою для розвитку ринку освітніх послуг стало рішення уряду, яке дозволяє здійснювати платний набір студентів. Потрібно відзначити, що розвиток сфери платних освітніх послуг є одним із пріоритетних завдань, спрямованих на розвиток національної системи освіти. Орієнтація на соціальне замовлення підсилює трансформацію вищої освіти в «товарну форму» і залучає установи вищої освіти у загальний процес ринкових відносин.

У цих умовах з боку Міністерства освіти України стало приділятися більше уваги розробці і впровадженню системи стандартів і нормативів, що регулюють освітню діяльність державних і приватних вузів, їх структурних підрозділів, що забезпечують освітній процес і контроль не тільки за його якістю, а й за його фінансовою діяльністю. У ст. 5 Закону України «Про освіту» визначено, що «Освіта є державним пріоритетом, що забезпечує інноваційний, соціально-економічний і культурний розвиток суспільства. Фінансування освіти є інвестицією в людський потенціал, сталий розвиток суспільства і держави» [7].

У галузі вищої освіти діяльність Міністерства освіти і науки України спрямована на:

- реалізацію пріоритетів діяльності уряду в галузі;
- аналітично-прогностичну діяльність у сфері вищої освіти в розрізі регіонів, вищих навчальних закладів усіх рівнів акредитації, форм власності та підпорядкування;
- розроблення проектів законів України, урядових рішень, нормативно-правових документів та інструктивно-методичних матеріалів з питань діяльності вищої школи та інших програмних документів;
- розроблення стратегічних і нормативних документів з питань інтеграції вітчизняної вищої освіти до європейського та світового освітнього просторів;
- удосконалення мережі вищих навчальних закладів, інтеграцію навчальних закладів різних рівнів акредитації, у тому числі в навчальні, навчально-

науково-виробничі комплекси та галузевої освіти в загальнодержавну систему вищої освіти;

- організацію виконання державних і галузевих програм з питань розвитку вищої освіти;

- реалізацію державної політики щодо забезпечення здобуття вищої освіти особами з обмеженими фізичними можливостями, роботи, спрямованої на адаптацію інвалідів у суспільстві;

- розроблення проектів та організацію виконання державних і галузевих програм з проблем вищої освіти;

- адаптацію нормативно-правової бази діяльності вищої школи та змісту вищої освіти до вимог Болонського процесу, зокрема, шляхом удосконалення переліку напрямів і спеціальностей підготовки фахівців з вищою освітою та організацію розроблення новітніх стандартів вищої освіти;

- розроблення і супроводження нормативно-правової бази з питань працевлаштування випускників вищих навчальних закладів, вивчення й аналіз стану працевлаштування випускників вищих навчальних закладів;

- розвиток автономії вищих навчальних закладів, громадського управління вищою освітою, функціонування його представницьких органів;

- здійснення контролю за якістю підготовки фахівців із вищою освітою у вищих навчальних закладах, дотриманням ними законодавчих актів та нормативно-правових документів про вищу освіту та ін. [11].

Діяльність Міністерства освіти і науки України також спрямовано на забезпечення конституційних прав громадян окремих категорій, які потребують соціального захисту, зокрема, осіб із особливими потребами. Вищим навчальним закладам III-IV рівнів акредитації щорічно доводиться державне замовлення на підготовку фахівців для системи освіти та професійної діяльності.

Для системного розгляду різних аспектів відносин у системі вищої освіти розглянемо основні визначення у цьому напрямку.

Освітній процес являє собою довгостроковий інвестиційний процес. В його рамках інвестується найбільш високотехнологічна форма капітальних ресурсів – людська. Теорія людського капіталу, основоположниками якої є Т. Шульц і Г. Беккер, передбачає певний взаємозв'язок між рівнем освіти, фізичним здоров'ям, якістю навчання, обсягом виробничого досвіду і заробітною платою. К. Макконнелл і С. Брю основним видом інвестицій в людський капітал вважають витрати на освіту [10, с.171].

На зміну трудової теорії вартості приходять теорія «вартості, створюваної знаннями» (knowledge-value). Як підкреслює основоположник цієї теорії Т. Сакайя: «...мы вступаем в новый этап цивилизации, на котором движущей силой являются ценности, создаваемые знаниями» [14].

Аристотель називав освіту і виховання громадським, не приватною справою, потужним засобом досягнення економічних, соціальних і політичних цілей держави [1].

П. Самуельсон підкреслював, що суспільство повинно витратити більше на цілі освіти, щоб тим самим сприяти економічному зростанню [15, с.783]. Без конкурентоспроможної системи освіти не може бути конкурентоспроможною робочої сили, а без останньої – конкурентоспроможної економіки.

Відомий економіст Л. Туроу послідовно підкреслює, що саме знання є основою сучасного економічного прогресу. Він констатує, що сьогодні в розвинених країнах склалася ситуація, в якій «знание стало новим источником богатства, чего никогда не случалось ранее» [19].

Сучасний стан системи національної освіти в умовах реалізації державних програм економічного зростання зумовлює необхідність вдосконалення державних механізмів управління вищою школою, у тому числі її фінансово-економічних механізмів.

С. В. Крисюк відзначає, що «...діючі механізми управління забезпечують лише запізнілу реакцію на ситуації, що складаються. Практично не працюють

механізми прогностичного або випереджувачого управління. Механізми управління розвитком освіти практично не розроблені. Як наслідок для розв'язання задач управління інноваційними процесами переносяться схеми управління процесами функціонування, що тиражують існуючі недоліки» [9].

Однак, суперечливою є думка Д. А. Новікова, який вважає, що «...механізми управління освітою у рамках теорії управління на сьогоднішній день розроблені найбільш систематично і повно» [12, с.26]. До механізмів управління освітніми системами Д. Новіков зараховує: механізми комплексного оцінювання; механізми експертизи; конкурсні механізми (тендери); механізми розподілу ресурсів; механізми фінансування; механізми стимулювання; механізми оперативного управління [12, с.117-146].

Удосконаленню механізму державного регулювання фінансового забезпечення розвитку освіти в Україні присвячено праця Н. Л. Шумар, яка пропонує нові підходи до фінансового прогнозування освіти, а саме: диференційований підхід до потреб кожного навчального закладу; заміна існуючого затратного механізму виділення коштів з державного бюджету на цільовий механізм; перехід від централізованої структури розподілу бюджетних коштів до децентралізованої; перехід на багаторівневе фінансування за одним з двох варіантів – розподіл статей фінансування; розподіл фінансування за напрямками підготовки [17].

Освітня діяльність вузу відноситься нами до нематеріального виробництва, а її освітній процес являє собою процес виробництва освітніх послуг як продукту, що виступає об'єктом ринкових відносин. Результатом організації освітньої діяльності ВНЗ і всіх її підсистем є виробництво освітньої послуги, що приймає форму проміжного інтелектуального продукту в інформаційній та речовій формах, вимірюваного якісно і кількісно в грошовому вираженні у вигляді ціни за освіту.

Визначальною підсистемою організації та управління освітньою діяльністю вузів, поряд з навчальною діяльністю, є фінансово-економічна, оскільки система

управління в вузах підпорядкована економічному механізму фінансового, матеріально-технічного та кадрового її забезпечення (табл. 1).

Таблиця 1

Цілі, функції та задачі фінансово-економічної діяльності вищих навчальних закладів

Цілі	забезпечення фінансовими ресурсами, оптимізація витрат на забезпечення конкурентоспроможними освітніми послугами їх споживачів, зростання матеріального добробуту співробітників
Функції	управління економічним розвитком, трудовими ресурсами, фінансовий і комерційний менеджмент
Задачі	планування портфеля замовлень, економічних показників діяльності; підготовка, організація виконання і контроль бюджету; економічний аналіз діяльності; розробка економічних і трудових нормативів; організація бухгалтерського обліку, взаємодія з фінансовими, податковими та контрольно-ревізійними органами; управління комерційними проектами; управління нерухомістю та матеріально-технічною базою

Саме фінансова діяльність покликана забезпечити реалізацію всієї системи освітньої діяльності ВНЗ, цілей її підсистем та досягнення кінцевого результату, в якості якого визначається випуск конкурентоспроможних фахівців.

Вуз як об'єкт управління являє собою складну багатокомпонентну систему, організаційну основу якої становить досить типова структура - ректорат, факультети, кафедри. При цьому найважливішою особливістю вузу є багатоспрямованість його діяльності, яка визначає досить складні внутрішні функціональні і організаційні зв'язки.

На основі аналізу організаційних структур вузів країни і з урахуванням лінійно-функціональної структури вузу розроблена зразкова організаційна структура вищого навчального закладу.

В основу організаційної структури системи управління освітньою діяльністю вузу було покладено такі принципи:

- ефективність управління ресурсами: фінансами, кадрами, учбовими площами, обладнанням, інформацією і т. і.;
- визначення стратегічної мети, дотримання стратегії сталого розвитку вузу на основі економічної складової;
- поділ адміністративних і безпосередньо освітніх процесів.

В системі організації та управління освітньою діяльністю вузу в якості основних об'єктів управлінської уваги є:

- ресурси вищого навчального закладу (фінансові, матеріально-технічні, людські, інформаційні, соціальні);
- якість освітнього процесу;
- студент не тільки як визначальний об'єкт, але і суб'єкт управління;
- результат освітньої діяльності – випуск конкурентоспроможних фахівців.

Система управління освітньою діяльністю державних вузів в ринковій економіці докорінно змінилася за рахунок посилення економічної підсистеми, оскільки бюджетне фінансування стало різко скорочуватися і, в силу цього, освітня діяльність в переважній частині стала здійснюватися на комерційній основі.

Слід особливо підкреслити, що жодна з розвинених країн не відмовляється від прямого державного фінансування освіти. У більшості держав Європейського Союзу освіта фінансується з центрального (федерального) бюджету в середньому на 78% (у Франції на 91%, Великобританії на 72%), в Німеччині на 92% освіта фінансується з земельного бюджету, по цій же моделі діють Канада, Іспанія. США – одна з небагатьох країн з розвиненим освітою, де рівень бюджетного фінансування нижче 50%. Одним з основних аргументів втручання держави в систему

вищої освіти є визнання за освітніми послугами статусу суспільного блага, що володіє великими позитивними зовнішніми ефектами [16].

Основними критеріями, що формують фінансово-економічну підсистему в управлінні освітньою діяльністю приватних вузів, є:

- цінова стратегія вузу, що представляє вибір вузом можливої динаміки зміни ціни освітніх послуг в умовах ринку, що відповідає стратегічній його мети;

- кількість абітурієнтів;

- обсяг фінансових надходжень з урахуванням величини вартості навчання в залежності від складності та значущості спеціальності;

- формування витрат вузу;

- величина фонду заробітної плати;

- нормативне співвідношення темпів зростання заробітної плати і фінансових надходжень.

У державних вузах фінансові надходження формуються, як відомо, за рахунок бюджетних джерел і позабюджетних коштів (оплати за освіту). На ділі ніхто не може сказати точно, скільки «коштує» державний освітній стандарт, який зобов'язаний забезпечити вуз кожному своєму випускнику. В реальності студент-платник сплачує не тільки за себе, але і за студента-бюджетника.

Можливості використання позабюджетних коштів в освітній діяльності державних і приватних вузів залежать від платоспроможності населення, демографічної ситуації в Україні. Тому, на наш погляд, необхідно розглянути питання про більш суттєвий внесок фірм і підприємств, як безпосередніх споживачів кінцевого продукту вузу, в фінансування вузів. Вузи сьогодні фактично кредитують промисловість та бізнес, які практично нічого не платять за підготовку кадрів.

Основним джерелом фінансування освітньої діяльності вузів є плата за освіту. У зв'язку з цим винятково важливою проблемою в управлінні фінансово-

економічною діяльністю вузу є економічне обґрунтування ціни освітніх послуг [2, 3].

Сьогодні вартість навчання на одного студента визначається відношенням планової виручки до кількості учнів студентів.

Таким чином, при формуванні своєї цінової політики ВНЗ використовують витратні методи ціноутворення. Однак в умовах конкуренції на ринку освітніх послуг нам представляється недостатнім використання тільки одного витратного методу. Більш результативним є формування ціни на основі комплексного поєднання методів, ґрунтуючись на так званому магічному трикутнику цінової політики: «відповідність вартості навчання розрахунку витрат – прийнятність рівня ціни навчання з позиції потенційних студентів – рівень цін конкурентів».

Механізм ціноутворення в такому випадку може виглядати наступним чином: на основі аналізу попиту визначається базова ціна на освітню послугу; ця ціна зіставляється з цінами конкурентів на навчання за аналогічними спеціальностями і при необхідності коригується. Одночасно на основі прийнятого нормативу рентабельності визначається ціна витратним методом. «Витратна» ціна в процесі ціноутворення є нижнім порогом ціни навчання.

Цінова політика вузів будується з урахуванням перерозподілу необхідних фінансових коштів між різними спеціальностями в залежності від очікуваної їх популярності на рік прийому абітурієнтів. Помилки в прогнозах цінової політики можуть призвести до тяжких фінансових наслідків. Це змушує вузи вести активну роботу серед абітурієнтів, знаходити нетрадиційні форми роботи з середніми школами та їх випускниками. Вартість освітніх послуг в приватних вузах, а також у великій мірі і в державних вузах, визначає їх фінансові можливості.

Висновки. Таким чином, обґрунтовано необхідність вдосконалення фінансово-економічних механізмів державного регулювання діяльності вищих навчальних закладів. Зокрема, використання

стратегічних підходів в плануванні освітньої діяльності ВНЗ. Для забезпечення стійкого розвитку вузу необхідно регулювати грошові потоки для отримання стабільних фінансових результатів і створення бази для їх збільшення в майбутньому. Особливо актуально є розробка цінової політики ВУЗів та інвестування інноваційної діяльності, що дозволяє реально підвищити якість освітнього процесу, конкурентоспроможність випускників і вузу в цілому.

Література:

1. Доватур А. И. Аристотель: соч.: в 4 т. Москва : Мысль, 1975–1984. Т. 4: Аристотель. Политика. 1983. С. 376–644.
2. Белый Е. М. Романова И. Б. Организационно-экономический механизм управления вузом предпринимательского типа. *Инновации*: журнал. 2003. № 1. С. 30–31.
3. Бычкова, Г.М. Модель определения стоимости платного образования в вузе / Г.М. Бычкова // Высшая школа. – 2004. – № 1. – С. 61–64.
4. Гаєвська Л. А. Управління освітою : нові пріоритети. Проблеми та перспективи входження України в європейський інтелектуальний простір : освітні аспекти : зб. наук. експерт. матер. Київ : НІСД, 2009. С. 73-77.
5. Журавльова Ю. О Механізми державного управління реформуванням вищої освіти України в умовах євроінтеграції: автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. наук з держ. управл. : 25.00.02 / Одеський регіональний ін-т держ. управління; Нац. акад. держ. управління при Президентіві України. – К., 2009. 20 с.
6. Закон України «Про вищу освіту» Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37-38, ст.2004).
7. Про освіту: Закону України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
8. Колісниченко Н. М. Взаємозв'язок державного регулювання та механізмів самоорганізації в управлінні вищою освітою; автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. наук з держ. упр.: 25.00.02 / Українська акад. держ. упр. при Президентіві України. К., 2003. 20 с.
9. Крисюк С. В. Державне управління освітою: навч. посібник. Київ : НАДУ, 2009. С. 5-6.
10. Макконел К. Р., Брю С. Л. Экономика: принципы, проблемы и политика. Москва : Республика, 1992. 400 с.
11. Мігус І. П., Шпиця І. М., Натрошвілі С. Г. Економічний підхід до пошуку оптимальних шляхів фінансування системи освіти. *Освіта: соціальні проблеми в контексті економічного розвитку*

України: колективна монографія. Київ : Університет економіки та права «КРОК», 2014. С. 231-232.

12. Новиков Д. А. Введение в теорию управления образовательными системами : монография. Москва : Эгвес, 2009. 156 с.

13. Поступна О. В. Механізми державного управління вищою освітою на регіональному рівні : автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. наук з держ. управл. : 25.00.02 / акад. держ. упр. при Президентіві України, Харк. регіон, ін-т держ. упр. Х., 2010. 20 с.

14. Сакайя Т. Стоимость, создаваемая знаниями, или История буду-щего. Новая индустриальная волна на Западе: антология. Москва : Academia, 1999. С. 337–371.

15. Самуэльсон П. Экономика. Вводный курс. Москва : Прогресс, 1964. 843 с.

16. Скрипак Е. И. Мировой опыт многоканального государственного финансирования вузов. *Оптимизация структур и систем управления вузами и университетскими комплексами непрерывного образования в современных условиях, их финансовое обеспечение*: материалы кон-ференции НФПК. Кемерово : ИНТ, 2003. С. 130–133.

17. Шумар Н. Л. Державне регулювання фінансового забезпечення розвитку освіти в Україні: дис. ... канд. економ. наук: спец. 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. / Донецький державний університет управління Міністерства освіти і науки України. Донецьк, 2008.

18. Яременко Л. М. Організаційно-економічні механізми державного управління вищою освітою в Україні: автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.03 / Науково-дослідний економічний ін-т. К., 2008. 20 с.

19. Thurrow L. Creating Wealth. The New Rules for Individuals, Companies and Countries in a Knowledge-Based Economy / N. Y. : Harper Collin, 1999; L.: Nicholas Brealey Publishing, 1999. 301 p.

Reference:

1. Dovatur A. Y. Arystotel: soch.: v 4 t. Moskva : Misl, 1975–1984. T. 4: Arystotel. Polytyka. 1983. S. 376–644.
2. Belii E. M. Romanova Y. B. Orhanyzatsyonno-ekonomycheskyi mekhanyzm upravleniya vuzom predprynmatelskoho typu. Ynnovatsyy: zhurnal. 2003. № 1. S. 30–31.
3. Bichkova, H.M. Model opredeleniya stoymosty platnoho obrazovaniya v vuzе / H.M. Bichkova // Visshaia shkola. – 2004. – № 1. – S. 61–64.
4. Haievska L. A. Upravlinnia osvitoiu : novi priorytety. Problemy ta perspektyvy vkhodzhennia Ukrainy v yevropeyskyi intelektualnyi prostir : osvritni aspekty : zb. nauk. ekspert. mater. Kyiv : NISD, 2009. S. 73-77.
5. Zhuravlova Yu. O Mekhanizmy derzhavnoho upravlinnia reformuvanniam vyshchoi osvity Ukrainy v umovakh yevrointehratsii: avtoref. dys. na zdobuttia nauk, stupenia kand. nauk z derzh. upravl. : 25.00.02 /

Odeskyi rehionalnyi in-t derzh. upravlinnia; Nats. akad. derzh. upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy. – K., 2009. 20 s.

6. Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR), 2014, № 37-38, st.2004).

7. Pro osvitu: Zakonu Ukrainy vid 05.09.2017 № 2145-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

8. Kolisnichenko N. M. Vzaiemozviazok derzhavnoho rehuliuвання ta mekhanizmiv samoorhanizatsii v upravlinni vyshchoiu osvitoiu; avtoref. dys. na zdobuttia nauk, stupenia kand. nauk z derzh. upr.: 25.00.02 / Ukrainska akad. derzh. upr. pry Prezydentovi Ukrainy. K., 2003. 20 s.

9. Krysiuk S. V. Derzhavne upravlinnia osvitoiu: navch. posibnyk. Kyiv : NADU, 2009. S. 5-6.

10. Makkonel K. R., Briu S. L. Ekonomyky: pryntsypi, problemi y polytyka. Moskva : Respublyka, 1992. 400 s.

11. Mihus I. P., Shpytsia I. M., Natroshvili S. H. Ekonomichnyi pidkhid do poshuku optimalnykh shchliakhiv finansuvannia systemy osvity. Osvita: sotsialni problemy v konteksti ekonomichnoho rozvytku Ukrainy: kolektyvna monohrafiia. Kyiv : Universytet ekonomiky ta prava «KROK», 2014. S. 231-232.

12. Novykov D. A. Vvedenye v teoryiu upravleniia obrazovatel'nymy systemamy : monohrafiia. Moskva : Zhves, 2009. 156 s.

13. Postupna O. V. Mekhanizmy derzhavnoho upravlinnia vyshchoiu osvitoiu na rehionalnomu rivni : avtoref. dys. na zdobuttia nauk, stupenia kand. nauk z derzh. upravl. : 25.00.02 / akad. derzh. upr. pry Prezydentovi Ukrainy, Khark. rehion, in-t derzh. upr. X., 2010. 20 s.

14. Sakaiia T. Stoymost, sozdavaemaia znanyiamy, yly Ystoryia budu-shcheho. Novaia yndustrialnaia volna na Zapade: antolohyia. Moskva : Academia, 1999. S. 337–371.

15. Samuelson P. Ekonomyka. Vvodnii kurs. Moskva : Prohress, 1964. 843 s.

16. Skrypak E. Y. Myrovoi opit mnohokanalnoho hosudarstvennoho fynansyrovannia vuzov. Optymyzatsiia struktur y system upravleniia vuzamy y unyversytetskymy kompleksamy neprerivnoho obrazovannia v sovremennikh usloviakh, ykh fynansovoe obespechenye: materyali kon-ferentsyy NFPK. Kemerovo : YNT, 2003. S. 130–133.

17. Shumar N. L. Derzhavne rehuliuвання finansovoho zabezpechennia rozvytku osvity v Ukraini: dys. ... kand. ekonom, nauk: spets. 08.00.03 – ekonomika ta upravlinnia natsionalnym hospodarstvom. / Donetskyi derzhavnyi universytet upravlinnia Ministerstva osvity i nauky Ukrainy. Donetsk, 2008.

18. Yaremenko L. M. Orhanizatsiino-ekonomichni mekhanizmy derzhavnoho upravlinnia vyshchoiu osvitoiu v Ukraini: avtoref. dys. na zdobuttia nauk, stupenia kand. ekon. nauk: spets. 08.00.03 / Naukovodoslidnyi ekonomichnyi in-t. K., 2008. 20 s.

19. Thurow L. Creating Wealth. The New Rules for Individuals, Companies and Countries in a Knowledge-Based Economy / N.Y. : Harper Collin, 1999; L.: Nicholas Brealey Publishing, 1999. 301 p.

Стаття надійшла до редакції 07.11.2018 р.